

KONYA TİCARET ODASI

Küresel Ekonomik Kriz ve Alınan Ekonomik Tedbirler

Etüd Araştırma Servisi
Hakan KARAGÖZ

Konya-2009

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ.....	iii
GİRİŞ.....	iv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	v

BİRİNCİ BÖLÜM DÜNYA'DA BELİRLİ EKONOMİK GÖSTERGELER

1.1. Büyüme Oranları.....	1
1.1.1. Gelişmiş Ekonomiler.....	1
1.1.2. Gelişmekte olan Ekonomiler.....	2
1.1.3. Tahmini Büyüme Oranları.....	3
1.2. Sanayi Üretimi.....	4
1.2.1. Gelişmiş Ekonomiler.....	4
1.2.2. Gelişmekte olan Ekonomiler.....	4
1.3. BigMac Endeksi.....	5
1.4. İşsizlik Oranları.....	7
1.5. Faiz Oranları.....	9
1.6. Dış Ticaret Dengesi.....	10
1.7. Cari İşlemler Hesabı.....	11

İKİNCİ BÖLÜM DÜNYADA ALINAN POLİTİK ÖNLEMLER

2.1. Kuzey Amerika Ülkeleri.....	12
2.2. Avrupa Ülkeleri.....	13
2.3. Asya Ülkeleri.....	16
2.4. Latin Amerika Ülkeleri.....	20
2.5. Afrika Ülkeleri.....	21

KAYNAKÇA.....	23
İNTERNET SİTELERİ.....	24

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Bazı ülkelerde gerçekleşen büyüme oranları (%).....	1
Tablo 2. IMF 2009-2010 büyüme ve enflasyon tahminleri.....	3
Tablo 3. Dünya Sanayi Üretim Sıralaması.....	5
Tablo 4. Big Mac Endeksi.....	6
Tablo 5. Dünya İşsizlik Oranları (%).....	8
Tablo 6. Dünya Faiz Oranları	9
Tablo 7. Dünya ülkeleri Dış Ticaret Dengesi.....	10
Tablo 8. Dünya ülkeleri cari işlemler hesabı.....	11

KISALTMALAR LİSTESİ

- IMF: Uluslar arası Para Fonu,
ILO: Uluslar arası İşgücü Organizasyonu
FED: Amerikan Merkez Bankası
RBI: Hindistan Merkez Bankası
WON: Güney Kore Ülke Parası
YUAN: Çin Ulusal Para Birimi
ZİLOTİ: Polonya Para Birimi
CRORE TAKA: Bangladeş Para Birimi
RINGGİT: Malezya Para Birimi
NEW DEAL: Yeni Düzen
CAD: Kanada Doları
FORİNT: Macaristan Para Birimi
RUPİ: Hindistan Para Birimi
BRIC: Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin

YÖNETİCİ ÖZETİ

Eylül 2008 itibariyle derinleşen Amerikan merkezli mortgage krizi, 2009 yılına girerken küresel bir krize dönüşmüştür. IMF ve Dünya Bankası 2009 yılını dünya ekonomisi için kayıp bir yıl olarak görmekte olup dünya ekonomisinin ancak 2010 yılında toparlanmaya başlayacağını beklemektedirler.

Amerika'dan sonra en fazla etkilenen Avrupa kıtasında birçok ülkede ekonomik olarak zora düşmüştür. Avrupa'nın lokomotifi durumundaki Almanya, yüksek oranda cari fazlaya sahip olarak kıtanın hamisi olma özelliğini korumuştur.

Asya kıtasında yükselen yıldız ülkelerden Çin ve Hindistan'ın büyüme oranları önemli oranda düşse de yüksek büyüme oranlarını muhafaza ederek gelecekte dünyada önemli aktörler arasında yer alacaklarını göstermişlerdir.

Afrika'da ise gelişmekte olan ülkelerden sonra dünyada en yüksek büyüme oranlarını yakalamışlardır.

Ülkeler, küresel krize karşı ilk önce faiz indirimleri ile cevap vermeye çalışırken faiz silahı çok etkili olamamıştır. Ardından, kurtarma planlarına sarılarak, içerde durağanlaşan talebi canlandırmaya çalışmışlardır.

Faiz indirimleri, banka mevduatlarına garanti, bankaların merkez bankalarında tuttukları rezerv oranlarını yükseltme gibi para politikası araçlarının uygulanmasından sonra vergi kesintileri, yatırım harcamalarında artışlar, cari ve transfer harcamaları gibi maliye politikası araçları ile desteklenmesine başlanmıştır.

Türkiye ise yükselen piyasalar içerisinde en yüksek oranda büyüme kaydeden ülkelerden birisi olmuştur. Ayrıca, krizin daha çok bankacılık kesimi yolu ile yayılmasına karşın Türkiye'nin 2001 yılında geçirdiği bankacılık krizine karşı aldığı önlemler krize karşı biraz daha dayanıklı olmasını sağlamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM DÜNYA EKONOMİSİ

1.1. Büyüme

Dünya ekonomisine baktığımız zaman, gelişmekte olan ülkeler yüksek oranda büyüme gösterirken gelişmiş ekonomilerde büyüme oranları negatif çıkarak ekonomileri daralmıştır. 2008 yılında gerçekleşen büyüme oranlarına göre en yüksek büyüme oranlarının gelişmekte olan ülkelerde olduğu görülmektedir. Birçok kuruluşun büyüme beklentilerinde, gelişmekte olan ülkeler dünya ekonomisinin sürükleyicisi olarak görülmektedir. Tablodan da görüleceği üzere, büyüme oranında ilk sıralarda gelişmekte olan ülkeler gelmiştir. Gelişmiş ekonomilerde ise beklentiler doğrultusunda daralma yaşamıştır.

Dünya’da gerçekleşen en yüksek büyüme oranını %6.8 oranı ile Çin elde etmiştir. 2008 sonu itibariyle Çin’in büyüme oranı %6,8 oranında gerçekleşmiştir. Çin’in ardından ise Hindistan %5,3 büyüme oranı ile ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 1. Bazı ülkelerde gerçekleşen büyüme oranları (%)

Ülke	2008 4. Ç. Büyüme oranı (%)	Ülke	2008 4. Ç. Büyüme oranı (%)
Çin	6,8	ABD	-0,8
Hindistan	5,3	Fransa	-1,0
Endonezya	5,2	Meksika	-1,6
Arjantin	4,9	Almanya	-1,7
Polonya	2,9	İngiltere	-1,9
Yunanistan	2,4	İtalya	-2,9
Macaristan	2,0	Tayland	-4,3
Brezilya	1,3	Japonya	-4,2
Rusya	1,1	Türkiye	-6,2
Çek Cumhuriyeti	0,7	Tayvan	-8,4
İspanya	-0,7		

2008 yılının son çeyreğindeki büyüme oranlarına bakıldığı zaman en yüksek büyüme oranlarının gelişmekte olan ve yükselen piyasalarda olduğu görülmektedir.

1.1.1. Gelişmiş ülkeler

2008 yılında gerçekleşen büyüme oranlarına göre gelişmiş ülkelerin çoğu daralmıştır. En yüksek daralma oranı Japonya’da gerçekleşmiştir. Japonya, 2008 yılında %4,2 oranında daralmıştır. İkinci sırada, %-2.9 daralma ile İtalya gelmektedir.

Ardından ise İngiltere %-1.9 oranı ile gelmektedir. İngiltere, yüksek oranda Amerikan ekonomisine bağlı durumdadır. Para birimini her ne kadar değerli tutarak istikrarını korumaya çalışsa da bu bağlılığı yüzünden belki de Avrupa en fazla zarar görecektir. Ülkelerin başında gelmektedir.

Almanya, Avrupa Birliğini en büyük ekonomisine sahip ülkesi durumundadır. Almanya ekonomisinde doğacak bir kriz, ilk önce en fazla dış ticaret partneri olduğu komşu ülkeleri etkileyecek ve bu yolla da Birliğin tümüne yayılacaktır.

ABD krizin merkezi olması dolayısıyla 2008 son çeyreğinde %-0,8 oranında daralmıştır. Uygulanan ekonomik programlar krizin etkilerini bir nebze olsun hafifletmiştir. ABD’de açıklanan ilk çeyrek rakamlarına göre Amerikan ekonomisi %6.1 oranında daralmıştır.

1.1.2. Gelişmekte olan ülkeler

Çin özellikle son yıllarda %10 seviyelerinde büyüme göstermesine karşın küresel krizden nasibini almıştır. IMF tahminlerine göre Çin, 2008 yılında 10,8 trilyon dolar GSYH ile %9,7 büyümesi beklenirken aksine Çin’in büyümesi yavaşlamıştır. Ayrıca Çin dünyada en fazla rezerv dolara sahip ülkesi konumundadır. Toplam 2 trilyon dolar rezervi bulunan Çin, ABD’nin ekonomisinin düzeltilmesini en fazla isteyen ülke konumundadır. Elinde tuttuğu 1,8 trilyon dolarlık rezervlerinin erimesinden çekinen Çin, her defasında Amerikan yönetimini uyarmaktadır. Çin elinde yüksek oranda döviz tutarak olası bir küresel ekonomik çöküşte kendini emniyete alacak emniyet sibobunu elinde tutmaktadır. Ancak son zamanlarda Amerikan dolarının değerindeki düşüşler Çin’i tedirgin etmektedir. Bu sebeple Çin dolar rezervlerinin bir kısmını kullanarak portföyünü çeşitlendirmeye çalışmaktadır.

Hindistan ise Çin ile birlikte yükselen ülkelerin başını çekmektedir. Hindistan 2008 son çeyreğinde %5,3 oranında büyüme göstermiştir. Ayrıca, önemli oranda altın ithalatçısı olan Hindistan ekonomisi, önemli oranda ihracata da dayanmaktadır. Küresel kriz yüzünden daralan dış talep her ne kadar Hindistan ekonomisini etkilese de iç talebinin hala yüksek olması, Hindistan’ı ayakta tutmaktadır. Endonezya ise Hindistan ekonomisinden sonra %5,2 büyüme oranı ile 3. sırada yer almaktadır.

Arjantin 2008 yılı 4.çeyreğinde %4,9 oranında büyümüştür. Arjantin ekonomisi Latin Amerika’da en fazla büyüme gösteren ülke olmuştur. 2007 yılında IMF ile borç krizine giren Arjantin’de yeni yönetimin iş başına gelmesi ile IMF’ye olan borçlar ödenmiş ve yükselme devrine girilmiştir.

Orta Avrupa ülkesi Polonya ise kıta Avrupa’sında en yüksek büyüme oranını göstermiştir. Yüksek oranda Alman ekonomisine bağlı olan Polonya yükselen piyasalar içerisinde ilk sıralarda gelmektedir. Büyük tarımsal üretimi, gelişmekte olan

ülkeler arasında yer alması, ucuz işgücü Polonya'nın avantajlı yönleri arasında yer almaktadır.

Bir diğer yüksek büyüme oranı gösteren Avrupa ülkesi de Yunanistan olmuştur. 2008 son çeyreğinde %2,4 oranında büyüme gösteren Yunanistan'ın 2009 yılında ise %1 büyüme göstereceği öngörülmektedir.

1.1.3. Tahmini büyüme oranları

Tablo 2. IMF 2009-2010 büyüme ve enflasyon tahminleri

	2009 Büyüme	2009 Enflasyon	Durum
Dünya	-0,7	1,5	Resesyon
Gelişmiş Ekonomiler	-3,2	0,0	Resesyon
ABD	-2,6	-0,6	Slumpflasyon
Euro Bölgesi	-3,2	0,6	Resesyon
Japonya	-5,8	-0,8	Slumpflasyon
Gelişmekte olan ülkeler	2,0	3,0	Durgunluk
Türkiye	-4,0	4,0	Resesyon
	2010 Büyüme	2010 Enflasyon	Durum
Dünya	2,0	2,5	Toparlanma
Gelişmiş Ekonomiler	0,3	1,2	Toparlanma
ABD	0,2	1,5	Stagflasyon
Euro Bölgesi	0,1	1,3	Stagflasyon
Japonya	-0,2	-0,2	Slumpflasyon
Gelişmekte olan ülkeler	3,0	4,0	Enflasyon Büyümesi
Türkiye	2,5	4,0	Enflasyon Büyümesi

Kaynak: IMF, Uluslar arası Para Fonu

IMF'nin 2009 yılı büyüme ve enflasyon tahminlerine göre Dünya ekonomisi 2009 yılında 0,7 oranında daralarak Resesyon (durgunluk) geçirecektir. 2010 yılında ise %2 oranında büyüyerek toparlanma sürecine girecektir.

Amerika ve Japonya 2009 yılında negatif büyüme ile birlikte deflasyon da geçirerek Slumpflasyon geçirecektir.¹ Slumpflasyon daralma ile enflasyon'un bir arada olması durumudur. Ancak 2010 yılında Amerika, Slumpflasyondan kurtulup Stagflasyon'a geçecektir. 2010 yılında amerikan ekonomisi %0,1 oranında büyüme gösterecektir. Japonya ekonomisinin küçülmesi ve fiyat düşüşlerinin devam etmesi öngörülmektedir.

Euro bölgesi ekonomisine bakıldığı zaman 2009 yılında %-3,2 daralma ve %0,6 enflasyon oranı ile resesyonda olacağı 2010 yılında ise pozitif büyüme oranına geçeceği ve az da olsa fiyat artışları yaşanacağı beklenmektedir.

Gelişmekte olan ekonomilere bakıldığında, 2009 yılında yüksek büyüme oranlarını kaybedip %2 büyüyecekleri ve enflasyon oranlarının diğer ülkelere nazaran yüksek seyredeceği öngörülmektedir.

Türkiye ekonomisi ise IMF'nin tahminlerine göre, 2009 yılında %4 oranında daralacağı ve 2010 yılında da %2,5 oranında büyümesi beklenmektedir. Ancak, yüksek enflasyon yaşanacaktır.

1.2. Sanayi Üretimi

Daralan dış taleple birlikte sanayi üretimi daralmıştır. Dünya ülkeleri, talebi canlandırmak ve gizlenen talebin açığa çıkarmak için ilk önce faizleri düşürmüştür ardından da talebi canlandırıcı paket programlar açıklanmıştır.

1.2.1. Gelişmiş Ekonomiler

Gelişmiş ülkeler arasında en fazla sanayi üretimi düşüşü, Japonya'da görülmektedir. 2009 yılı Ocak ayında %30,8 oranında düşüş göstermiştir.

Ardından ise ikinci sırada İspanya gelmektedir. Yüksek oranda cari açığa sahip olan İspanya'nın Ocak ayında sanayi üretimi %23,6 oranında düşüş göstermiştir.

Euro bölgesi ekonomilerinden İtalya %14,3 sanayi düşüşü ile başı çekerken, Hollanda (%13,4) ve Almanya (%12,4) takip etmektedir. Avrupa Birliği'nin iki lokomotifleri olan İtalya ve Almanya küresel krizden yoğun şekilde etkilenmişlerdir. Başta otomotiv sektörü olmak üzere birçok sektörde küresel talebe bağlı olarak azalan siparişleri azalmıştır. Yüksek oranda cari fazlaya sahip olan Almanya, euro bölgesinin en büyük ekonomisi durumundadır.

Bankacılık sektörünün en fazla etkilendiği ülkelerden biri olan İngiltere'nin Ocak ayındaki sanayi düşüşü ise %11,4 oranında gerçekleşmiştir. İngiltere'nin ardından ise %10,7 sanayi düşüşü ile Fransa gelmektedir.

ABD'nin sanayi üretimi ise Ocak 2009'da %10 oranında düşüş göstermiştir.

¹ Slumpflasyon, üretimin düştüğü ortamda enflasyonun yaşanmasıdır. Stagflasyon ise büyüme oranının düşmesi ile birlikte enflasyonun görünmesidir.

Gelişmiş ülkelerde krizden en fazla etkilenen sektörlerin başında kalkınmalarında öncü role sahip otomotiv sektörleri olmuştur.

1.2.2. Gelişmekte olan ülkeler

İlk sırada, Singapur gelmektedir. 2009 Ocak ayında %29,1 oranında sanayi üretimi düşmüştür. Singapur, Güneydoğu Asya'da bir antrepo vazifesi görmektedir. Bölge ülkelerinin önemli oranda ihracata çıkış noktalarından birisidir.

Ardından, Güney Kore gelmektedir. 2009 yılının Ocak ayında sanayi üretimi %25,6 oranında düşmüştür. Küresel talebin düşmesi ile ihracata dayalı bu bölgenin ekonomilerinde de sanayi üretimine yansımıştır.

Avrupa ülkelerine bakıldığında ise en yüksek sanayi düşüşü İspanya ve Türkiye'de görülmektedir. İspanya 2009 yılının Ocak ayında %23,6 oranında düşerken, Türkiye %21,6 oranında düşüş göstermiştir.

IMF ile en son stand-by anlaşması yapan Macaristan'ın da sanayi üretimi Ocak ayında %21 oranında düşmüştür. En son hükümet krizini aşmaya çalışan Macaristan krizden çareyi IMF ile anlaşmada bulmuştur.

BRIC² ülkelerine bakıldığı zaman, en fazla sanayi üretimi düşüşü Brezilya'da yaşanmıştır. 2009 Ocak ayında sanayi üretimi %17,2 oranında düşmüştür. Ardından, %16 düşüş ile Rusya gelmektedir. Hindistan'da ise sanayi üretimi %11,9 oranında düşüş yaşamıştır.

Tablo 3. Dünya Sanayi Üretim Sıralaması

Ülke	Değişim	Ülke	Değişim
Japonya	-30,80	Hollanda*	-13,30
Singapur	-29,10	Almanya	-12,40
Güney Kore	-25,60	Hindistan*	-11,90
İspanya	-23,60	İngiltere	-11,40
Türkiye	-21,30	Portekiz*	-11,40
Tayland	-21,30	Fransa*	-10,70
Macaristan	-21,00	Danimarka	-10,70
İsveç*	-18,31	ABD	-10,00
Romanya*	-18,00	Kolombiya*	-9,20
Slovenya*	-17,50	Şili	-8,87
Brezilya	-17,23	Yunanistan*	-8,70
Rusya	-16,00	Bulgaristan*	-8,30
Finlandiya*	-15,62	Meksika*	-6,67
Malezya*	-15,60	Belçika*	-6,46
Polonya	-14,90	Avusturya*	-4,70
Çek Cumhuriyeti*	-14,60	Arjantin	-4,40

² Brezilya, Rusya, Hindistan ve Çin

İtalya*	-14,30	Endonezya	-2,83
---------	--------	-----------	-------

* Aralık 2008 rakamları

Kaynak: Hürriyet, 11 Mart 2009

1.3. Big Mac Endeksi

Para birimlerini ölçmede çeşitli yöntemler bulunsa da yaygın olarak kullanılan endekslerde birisi de The Economist'in ölçtüğü Big Mac Endeksi'dir. Aslında endeks uluslar arası ekonominin en eski terimlerinden biri olan Satın alma gücü paritesi teorisine dayanmaktadır. İlk defa 1986 yılında çıkarılan endekse göre benzer mal ve hizmetleri içeren sepetin toplam değeri iki farklı ekonomi için kendi para birimi cinsinden hesaplanır ve çıkan değerler birbirine oranlanarak satınalma gücü paritesi dolar değeri bulunur.

Tablo 4. Big Mac Endeksi

Ülkeler	Big Mac ücretleri			Under (-) /over (+) valuation against the dolar, %
	Yerel dövizde	dolarda	Cari döviz kuru: 30 Ocak	
Birleşik Devletler +	3.54 \$	3,54	-	-
Malezya	5.50 Ringit	1,52	3,61	-57
Güney Afrika	16.95 Rand	1,66	10,2	-53
Hong Kong	13.3 HK\$	1,72	7,75	-52
Endonezya	19,800 Rupiah	1,74	11,380	-51
Rusya	62.0 Ruble	1,73	35,7	-51
Tayland	62.0 Baht	1,77	35,0	-50
Çin	12.5 Yuan	1,83	6,84	-48
Polonya	7.00 Ziloti	2,01	3,48	-43
Filipinler	98.0 Pezo	2,07	47,4	-42
Avustralya	3.45 A\$	2,19	1,57	-38
Tayvan	75.0 NT\$	2,23	33,6	-37
Meksika	33.0 Pezo	2,30	14,4	-35
Mısır	13.0 Pound	2,34	5,57	-34
Güney Kore	3,300 Won	2,39	1.380	-32
Yeni Zelanda	4.90 NZ\$	2,48	1,97	-30
Şili	1,550 Pezo	2,51	617	-29
Peru	8.06 Sol	2,54	3,18	-28
Singapur	3.95 S\$	2,61	1,51	-26
Suudi Arabistan	10.0 Riyal	2,66	3,75	-25
Macaristan	680 Forint	2,92	233	-18
Çek Cumhuriyeti	65.94 Koruna	3,02	21,9	-15
Türkiye	5.15 Lira	3,13	1,64	-12

Japonya	290 Yen	3,23	89,8	-9
Arjantin	11.50 Pezo	3,30	3,49	-7
Britanya	2.29 Sterlin	3,30	1,44++	-7
Kanada	4.16 C\$	3,36	1,24	-5
Brezilya	8.02 Real	3,45	2,32	-2
İsrail	15.0 Şikel	3,69	4,07	4
Euro Alanı	3.42 Euro	4,38	1,28**	24
İsveç	38.0 SKR	4,58	8,30	29
Danimarka	29.5 Dk	5,07	5,82	43
İsviçre	6.50 CHF	5,60	1,16	58
Norveç	40.0 Krona	5,79	6,91	63

+ New York, Şikago, Atlanta ve San Fransisko ortalaması ++ Pound başına dolar

** euro başına dolar

Kaynak: McDonald's, The Economist

Son olarak yayınlanan endekse göre, en pahalı Big Mac İsviçre'de, en ucuz ise Malezya'dadır. Döviz kurunun değerli olup olmadığını anlamak için Big Mac fiyatları arasındaki oran ile mevcut kur karşılaştırılır.

Endekse göre, Malezya'da Big Mac fiyatları dolar bazında görülürken, en yüksek Norveç'te Big Mac'in dolar bazında fiyatı 5,79 dolar iken Amerika'da 3,54 dolardır. Dolayısıyla Norveç para birimi %58 oranında değerlidir.

En düşük ise Malezya'da Big Mac'in dolar fiyatı 1,52'dir. Dolayısıyla Malezya Ringgiti dolara karşı %57 oranında değersizdir.

Türkiye'de ise Big Mac fiyatı dolar bazında 3,13 dolardır. 1,64 kurdan Türk lirasının dolara karşı %12 oranında değersizdir.

1.4. İşsizlik Oranları

Dünya'da artan işsizlik, yaşanan krizin etkilerini daha net olarak göstermektedir. Azalan üretim ile birlikte artan işsizlik ekonomileri tehdit eder hale gelmiştir.

En fazla işsizlik oranının Güney Afrika'da olduğu görülmektedir. Ancak, Güney Afrika'nın gelişmişlik düzeyi ve yapılan hesaplamaların güvenilir olmaması bu ülkeyi devre dışı bırakmamızı gerektirmektedir.

Dünya ülkelerinde, daralan küresel talep ve buna bağlı olarak daralan dış ticaret hacimleri, gelişmekte olan ve ekonomisi ihracata dayanan ülkeler için yüksek oranda işsizliğin kaynağı durumundadır.

Euro bölgesi ekonomilerinden İspanya'da Ocak 2009 itibariyle işsizlik oranı %15,5 olarak gerçekleşmiştir. İspanya'nın ardından en yüksek işsizlik oranına sahip ülke krizin kaynağı ABD'dir. ABD'de işsizlik 2009 yılının Şubat ayında %8,9 olarak gerçekleşmiştir.

İspanya'nın ardından en yüksek işsizlik İrlanda'da yaşanmıştır. 2009 yılı Ocak ayında işsizlik %11 düzeyinde gerçekleşmiştir. İrlanda'nın ardında ise Polonya %10,9 işsizlik oranı ile gelmektedir.

IMF ile anlaşmak zorunda kalan Macaristan ve İzlanda'da gerçekleşen işsizlik ise sırasıyla; %9,1 ve %8,9. Türkiye'de ise Ocak 2009 itibariyle %15,5 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 5. Dünya İşsizlik Oranları (%)

Ülke	Son açıklanan tarih	Oran (%)	Ülke	Son açıklanan tarih	Oran (%)
Afrika			Singapur	Ocak 2009	2,6
Güney Afrika	Aralık 2008	23,2	Avrupa		
Mısır	Ağustos 2008	8,6	İspanya	Ocak 2009	15,5
Amerika			Türkiye	Ocak 2009	15,5
Porto Riko	Ocak 2009	13	İrlanda	Ocak 2009	11
Venezuela	Ocak 2009	9,5	Polonya	Ocak 2009	10,9
Birleşik Devletler	Şubat 2009	8,9	Almanya	Mart 2009	9,6
Brezilya	Ocak 2009	8,2	Rusya	Ocak 2009	9,5
Arjantin	Aralık 2008	7,3	Macaristan	Ocak 2009	9,1
Kanada	Şubat	6,1	İzlanda	Ocak 2009	8,9
Asya			Fransa	Ocak 2009	8,6
BAE	Aralık 2008	20,6	İsveç	Şubat 2009	8
Suudi Arabistan	Aralık 2008	11	Yunanistan	Ocak 2009	7,8
İran	Kasım 2008	9,5	Finlandiya	Ocak 2009	7
Tayvan- Çin	Ocak 2009	5,3	İtalya	Ocak 2009	6,9
Hong Kong	Şubat 2009	5,2	Birleşik Krallık	Ocak 2009	6,7
Japonya	Şubat 2009	4,4	Avustralya		
Çin	Şubat 2009	4,2	Avustralya	Şubat 2009	5,7
Güney Kore	Şubat 2009	3,9	Yeni Zelanda	Ocak 2009	4,6

Kaynak: ILO, ilgili ülke istatistik merkezleri

1.5. Faiz Oranları

Dünya'da son faiz indirimlerine bakıldığı zaman, gelişmiş ekonomilerde faiz oranı 0 düzeyine yaklaşırken, gelişmekte olan ülke ekonomilerin daha yüksek bir seyir izlemektedir. En yüksek faiz oranı İzlanda'da görülmektedir. İzlanda'da nisan ayı itibariyle faiz oranı %15.5 olarak gerçekleşmiştir.

Avrupa Birliği ÷lkelerinde ise %1,25 düzeyindedir.

Yıllardır deflasyonla m¼cadele içinde olan Japonya'da ise faiz oranları %0.1 olarak gerekleŒmiŒtir.

GeliŒmekte olan ÷lkelerden; Çin'de faizler %5.30 düzeyinde iken Hindistan'da %5.5 düzeyinde gerekleŒmiŒtir. Rusya'da %12,5, Polonya'da %3,75, T¼rkiye'de ise faizler %9,75 düzeyinde gerekleŒmiŒtir.

Amerika kıtasında en y¼ksek faiz oranı Venezuella'da g¼r¼lmektedir. Nisan ayı itibariyle oluŒan faiz oranı %21,32'dir. Ardından ise Brezilya %11.25 faiz oranı ile yer almaktadır. Arjantin'de ise Nisan ayı itibariyle oluŒan faiz oranı %10,88'dir.

Tablo 6. D¼nya Faiz Oranları

÷lke	Faiz Oranı	nceki Faiz Oranı	Son deđiŒiklik	÷lke	Faiz Oranı	nceki Faiz Oranı	Son deđiŒiklik
Afrika				Macaristan	9.5	10	Nisan 2009
Mısır	10	10.5	Œubat 13 2009	Polonya	3.75	4.00	Nisan 2009
G¼ney Afrika	9.5	10.5	Nisan 2009	Slovakya	2.75	3.25	Kasım 2008
Asya Pasifik				Norveç	2	2.50	Nisan 2009
Çin	5.31	5.58	Nisan 2009	ek Cumhuriyeti	1.75	2.25	Nisan 2009
Avustralya	3.00	3.25	Nisan 2009	Avrupa Parasal Birliği	1.25	1.50	Nisan 2009
Hindistan	5.5	6.5	Ocak 02 2009	İsveç	0.50	1.00	Nisan 2009
Yeni Zelanda	3	3.5	Nisan 2009	BirleŒik Krallık	0.5	1.0	Nisan 2009
G. Kore	2	2.50	Nisan 2009	İsviçre	0.25	0.50	Nisan 2009
Tayland	1.25	1.50	Nisan 2009	Amerika			
Hong Kong	0.5	1.5	Nisan 2009	Venezuella	21.32	20.57	Nisan 2009
Japonya	0.1	0.3	Nisan 2009	Brezilya	11.25	11.25	Nisan 2009
Avrupa				Arjantin	10.88	11.38	Nisan 2009
İzlanda	15.50	17	Nisan 2009	Meksika	6.00	6.75	Nisan 2009

Rusya	12.50	13.00	Nisan 2009	Kanada	0.25	0.5	Nisan 2009
Türkiye	9.75	10.5	Nisan 2009	Birleşik Devletler	0.25	1.00	Nisan 2009

Kaynak: www.tradingeconomics.com, ülke merkez bankaları

1.6. Dış Ticaret Dengesi

Küresel kriz sonrasında daralan talep sonucunda en fazla dış ticaret açığı ABD’de gerçekleşmiştir. Son 12 aylık verilere göre ABD’de dış ticaret açığı 797,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. ABD’nin ardından ise en fazla dış ticaret açığı Birleşik Krallık’ta görülmektedir. Ocak ayı itibariyle oluşan dış ticaret açığı 167 milyar dolar ile ikinci sırada gelmektedir. Kıta Avrupa’sında ise en fazla dış ticaret açığı 131 milyar dolar ile İspanya üçüncü sırada yer almaktadır.

Dış Ticaretinde fazla veren ülkelere bakıldığı zaman, ilk sırada 311,5 milyar dolar ile Çin yer almaktadır. Çin’in ardından ise Almanya 234,6 milyar dolar dış ticaret fazlası ile ikinci sırada gelmektedir. Üçüncü sırada yer alan Suudi Arabistan’da ise dış ticaret fazlası 2008 sonu itibariyle 197,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Rusya’da gerçekleşen dış ticaret fazlası ise 2009 yılı Ocak ayında 170,8 milyar dolardır.

Tablo 7. Dünya ülkeleri Dış Ticaret Dengesi

Ülke	Ticaret Dengesi (son 12 aylık milyar dolar)	Ülke	Ticaret Dengesi (son 12 aylık milyar dolar)
Amerika		İspanya	-131,7 Ocak
Çin	+311,5 Şubat	Asya Pasifik	
Japonya	+28,5 Ocak	Malezya	+42,1 Şubat
Kanada	+41,6 Ocak	Singapur	+14,7 Şubat
Britanya	-167,7 Ocak	Tayvan	+9,8 Mart
Birleşik Devletler	-797.1 Ocak	Endonezya	+7,2 Şubat
Avrupa		Avustralya	+2,2 Şubat
Almanya	+234,6 Şubat	Tayland	+6,1 Şubat
Rusya	+170,8 Ocak	Güney Kore	-2,8 Mart
Norveç	+73,7 Şubat	Pakistan	-19,7 Şubat
Hollanda	+51,7 Ocak	Hong Kong	-25,1 Şubat
İsviçre	+18,4 Şubat	Hindistan	-113,3 Şubat
İsveç	+14,3 Şubat	Latin Amerika	
Belçika	+8,2 Ocak	Venezüella	+39,2 4. Ç.
Danimarka	+6,7 Ocak	Brezilya	+25,0 Mart
Çek Cumhuriyeti	+3,5 Şubat	Arjantin	+13,1 Şubat
Macaristan	-0,4 Ocak	Şili	+7,6 Şubat
Avusturya	-3,5 Ocak	Kolombiya	+2,1 Şubat
İtalya	-18,4 Ocak	Meksika	-16,0 Şubat
Polonya	-23,1 Ocak	Ortadoğu- Afrika	

Euro Bölgesi	-53,8 Ocak	Suudi Arabistan	+197,4 2008
Türkiye	-60,8 Şubat	Mısır	-26,8 4.Ç.
Yunanistan	-65,0 Kasım	İsrail	-12,8 Şubat
Fransa	-79,9 Şubat	Güney Afrika	-8,0 Şubat

Kaynak: Economist, piyasa verileri

1.7. Cari İşlemler Hesabı

Dünya’da cari işlemler hesabına bakıldığı zaman en fazla cari açık ABD’de görülmektedir. ABD, 4. çeyrek itibariyle 673 milyar dolar cari açık vermiştir. ABD’den sonra en fazla cari işlemler açığı İspanya’da görülmektedir. İspanya’da Ocak ayı itibariyle oluşan cari açık 145 milyar dolardır.

Cari fazla veren ülkelere bakıldığı zaman ilk sırada Çin gelmektedir. Çin’de 2008 yılı 2. çeyreğinde oluşan cari fazla 400 milyar dolardır. Çin’den sonra en fazla cari fazla veren ülke ise Almanya’dır. Almanya’da Ocak ayı itibariyle oluşan cari fazla 224 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Almanya’nın ardında ise Suudi Arabistan gelmektedir. 2008 yılı itibariyle oluşan cari fazla 124 milyar dolardır.

Tablo 8. Dünya ülkeleri cari işlemler hesabı

Ülke	Cari İşlemler hesabı son 12 aylık, milyar dolar	Ülke	Cari İşlemler hesabı son 12 aylık, milyar dolar
Amerika		İspanya	-145,2 Ocak
Çin	+400,7 2.Ç.	Asya Pasifik	
Japonya	+131,8 Şubat	Malezya	+39,1 4.Ç.
Kanada	+11,3 4.Ç.	Hong Kong	+30,6 4.Ç.
Britanya	-44,6 4.Ç.	Singapur	+27,1 4.Ç.
Birleşik Devletler	-673,3 4.Ç.	Tayvan	+25,0 4.Ç.
Avrupa		Tayland	+4,5 Şubat
Almanya	+224,3 Ocak	Endonezya	+0,9 4.Ç.
Rusya	+98,9 4.Ç.	Güney Kore	+0,7 Şubat
Norveç	+83,4 4.Ç.	Pakistan	-15,3 4.Ç.
Hollanda	+65,3 4.Ç.	Hindistan	-37,5 4.Ç.
İsviçre	+53,3 4.Ç.	Avustralya	-44,1 4.Ç.
İsveç	+40,3 4.Ç.	Latin Amerika	
Avusturya	+16,8 3.Ç.	Venezüella	+39,2 4.Ç.
Danimarka	+6,8 Ocak	Arjantin	+7,6 4.Ç.
Çek Cumhuriyeti	-7,3 Ocak	Meksika	-2,4 4.Ç.
Belçika	-12,1 Kasım	Şili	-3,4 4.Ç.
Macaristan	-13,0 4.Ç.	Kolombiya	-6,8 4.Ç.
Polonya	-28,1 Ocak	Brezilya	-25,7 Şubat
Türkiye	-37,2 Ocak	Ortadoğu- Afrika	
Yunanistan	-49,9 Ocak	Suudi Arabistan	+124,0 2008
Fransa	-56,8 Ocak	İsrail	+1,6 4.Ç.

İtalya	-73,1 Ocak	Mısır	-1,3 4.Ç.
Euro Bölgesi	-90,2 Ocak	Güney Afrika	-21,0 4.Ç.

Kaynak: İlgili ülke merkez bankaları

İKİNCİ BÖLÜM

DÜNYADA ALINAN EKONOMİK ÖNLEMLER

Küresel krize karşı dünya ülkeleri ilk önce faiz silahını kullanmıştır. Birçok ülke, faiz oranlarını indirerek hem ekonomide yer alan güven eksikliğini hem de muhtemel sermaye çıkışlarını önlemeye çalışmıştır. Düşük faizlerin de işe yaramaması sonucunda ülkeler kurtarma planlarına sarıldılar. Bankacılık kaynaklı krize karşı sadece para politikası araçları ile cevap vermeye çalışan ekonomiler açıkladıkları paketleri maliye politikası araçları ile desteklemek zorunda kalmıştır.

Belli başlı kurtarma paketleri şu şekildedir:

2.1. Kuzey Amerika Ülkeleri

ABD: Kriz, Eylül 2008'den itibaren Amerikan merkezli olarak ortaya çıkmaya başlamıştır. 2009 yılının Ocak ayında 819 milyar dolarlık kurtarma paketi hem senatodan hem de temsilciler meclisinde geçmiştir. Sonrasında Beyaz Saray, paket programın son şeklini 789 milyar dolar olarak belirlemiştir. Bu paket programının özelliği 1929 bunalımı sonrasında uygulanan New Deal uygulamalarından bu yana en yüksek hacimli kurtarma paketi olması ve Amerikan tarihinde bir paket programın tümüyle kabul edilmesi görülmemesidir.

Program, ekonomide şu başlıkları içeriyor; ekonomiyi modernize etmek ve sağlık ve eğitim sektörlerine yatırım yaparak iş olanaklarını arttırmak. Yasanın üçte ikisi harcamalar, üçte biri vergi kesintilerinden oluşmaktadır.

Planda, çocuk bakım merkezleri ve üniversiteler için 150 milyon dolarlık bütçe ayrıldı. Bu miktar ile Eğitim Bakanlığı bütçesi ikiye katlanmış oldu. ayrıca, okul yenilemeleri, özel eğitime yönelik avanslar, kolej öğrencilerine yönelik burslar ve acil hizmetlere yönelik harcamaların tamamı paketten karşılanacak.

Diğer önlemler arasında, mortgage kredilerine devlet garanti getirmesi, zor durumda kalan bankalara el koyulması, gibi önlemler getirilmiştir.³

Kanada: 32 milyar dolar değerinde kurtarma paketi açıkladı. Hükümet bu parayla, köprü, havayolu, internet bağlantısı gibi altyapı programlarını iyileştirmeye çalışacak. Programla, işsiz insanların daha fazla işsizlik sigortasından yararlanması sağlanacak. Ayrıca, otomotiv, ormancılık gibi can çekişen sektörlerle de yardımlar planlanmaktadır. Yardımlar şu şekilde sıralanmaktadır;⁴

- Altyapı inşa etmek ve düzeltmek için 12 milyar CAD (9,6 milyar dolar)

³ <http://topics.nytimes.com/topics/reference/timestopics/subjects/u/united states economy/economic stimulus/>

⁴ <http://www.foxnews.com/story/0,2933,483987,00.html>

- Gelecek 5 yılda her yıl ve kişisel vergilerle ilgili olarak 20 milyar CAD (16,08 dolar)
- Konut inşaatlarını teşvik etmek için 7,8 milyar CAD (6,27 milyar dolar)
- Bankaların finansmanı için Olağanüstü Finansman Taslağı aracılığıyla geliştirmek için 200 milyar CAD (160,8 milyar dolar);
- İstihdam Sigorta Programındaki Kanada Uzmanlık ve Geçiş Stratejisi ve Geliştirilmesi için 8,3 milyar CAD (6,6 milyar dolar)
- Otomotiv, Ormancılık, temiz enerji ve belirli diğer üretim sektörleri için hedeflenen destek ise 7,5 milyar CAD (6,02 milyar dolar)

Meksika, Başkan Felipe Calderon krize karşı Ocak 2009'da 5.6 milyar dolarlık kurtarma paketi açıkladı. Program, vergi kesintileri, kamu hizmetinde oranlarda indirim ve harcama programını içeriyor. Hükümet programla, yeni yatırımlarla altyapıyı geliştirmeyi, konut ve tarımı desteklemeyi ve ihracatı çeşitlendirmeyi amaçlamaktadır. Şirketlere yönelik olarak kurumlar vergisi %3'e düşecek ve elektrikte vergiler ise %20 oranında düşürülecek. Bu şirketler aynı zamanda ödeme kolaylıklarından da yararlanacak. Meksika kamu petrol şirketi (PEMEX) eski boru hatlarını tamir etmesi için 935 milyon dolar ayrılacak.

Krize karşı açıklanan programın beş amacı bulunmaktadır:

- İşçi ve çalışanların desteklenmesini sağlamak,
- Aileler için finansal destekler sağlamak,
- Küçük ve orta boy işletmeleri desteklemek ve rekabetçiliği sağlamak,
- Rekabetçilik ve iş geliştirmeyi canlandırmak için altyapıya yatırım yapmak,
- Kamu harcamalarının etkinliğini ve şeffaflığını sağlamak,

2.2. Avrupa Ülkeleri

Almanya: Almanya'da ekonomiyi canlandırmak için ilk paket 5 Kasım 2008'de çıkarıldı. Paketin değeri 31 milyar Euro (40 milyar dolar)dur. İlk paket, sanayideki desteklere ve vergi teşviklerine odaklanmıştır. 17 Ocak 2009'da ise 50 milyar Euro değerinde ikinci bir kurtarma planı açıklandı. İkinci paket ise daha çok istihdam desteği, otomotiv sektörünü kuvvetlendirmek ve daha fazla vergi kesintilerini içermektedir.

Paket ayrıca, altyapı yatırımları, ilk çocuğa 100 euro yardım ve bazı sosyal faydalar da içermektedir. 18 milyar doları ise vergilerde kesintileri ve diğer kesintileri içermektedir. Ücretlerde sağlık harcamaları kesintisi %14,9'dan %0,6'ya düşecek.

Ayrıca, 9 yaşından büyük arabalar için 2500 euroluk ekstra bonus vermeyi de kapsayan 1,5 milyar Euro destek sağlanacaktır.⁵

Ayrıca, Finansal Piyasalar İstikrar Fonu kanunu çıkarıldı. Yeni kanunla bankalar arası borç faizleri 3 yıldan fazla süreyle garanti edilecektir. Bu garantiler için 20 milyar Euro (25,7 milyar dolar) ödenek ayrılacak. Şüpheli bankaların özsermayelerini desteklemek için 80 milyar Euro kullanılacak. Bu kanun 31 Aralık 2009'a kadar uygulanacak. Ayrıca, hükümet, özel bankalardaki bireylerin mevduatlarına garanti getirecek.

Fransa, ilk önce Banka Destekleme Planı ortaya çıkardı. 16 Ekim 2008'de yasalaşan plan iki hususu içermektedir. Bunlar; 1) Kredi kurumlarının tekrar finansmanını geliştirmek, 2) zorunlu olan finansal kurumların sermaye artırımına yardım etmek. Toplam destekleme miktarının üst sınırı, 360 milyar euro (458 milyar dolar) ile sınırlandı. 320 milyar eurosu'su yeniden finansmanda ve 40 milyar eurosu sermaye artırımında kullanılacak.⁶

Fransa Başbakanı Filon, Fransız ekonomisini canlandırmak için 26 milyar euro (33,1 milyar dolar) değerinde kurtarma planı açıkladı. Plan 3 kısma bölündü: İş dünyasının nakit akışına destek olmak için 11 milyar euro; Doğrudan devlet destekleri için 11 milyar euro: Tren yolu, posta ve enerji hizmetlerinde faaliyet gösteren kamu firmalarının yatırımları için 4 milyar euro ayrıldı. Toplam yardım miktarı gelecek 3 yıla yayılmıştır.

İtalya, 2,4 milyar euroluk kurtarma paketi açıkladı. 1,7 milyar eurosu otomotiv endüstrisini desteklemek için kullanılacak. Paket genel hatları itibariyle, hane halkı harcamalarına destek ve hükümet borçlarını finansı içermektedir. Kurtarma paketi genel olarak şirketler için vergi kesintileri ve dar gelirli insanların devam eden banka borçlarını garantiye almak için kullanılacak. Pakette şu hususlar bulunmaktadır: - KDV ödemesinin ertelenmesi, - vergi ödemelerinin düşürülmesi ve aşırı vergi ödemelerinde paranın hızlıca geri verilmesini öngörmektedir.

İtalya Finans Bakanı Tremonti'ye göre, İtalya'nın kurtarma paketi 80 milyar Euro değerindedir. Paket ayrıca, %4'e düşürülen mortgage oranları alanını da içeriyor. Pakette ayrıca, bankalar tarafından çıkarılan satış garantili bonoları devlet kontrolüne geçmesi de var. İtalyan bankalarına 20 milyar euro, devam eden borçlarını sağlama almak için verilecek.⁷

⁵ <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/27/germany-europe>

⁶ http://www.loc.gov/law/help/financial_stimulus_plan.php#Singapore

⁷ http://www.wheels24.co.za/Content/News/Industry_News/6/8855da446e8ccbfb45ccff17c8/Italy_unveils_stimulus_package

Birleşik Krallık, 20 milyar pound değerinde kurtarma paketi açıkladı. Paket, tüketim harcamalarının atışlemek ve ekonomiyi dipten kurtarmaya yardım etmeye odaklandı. Hazedenden sorumlu bakan Alistair Darling, 2011'den itibaren servet üzerinden alınan vergilerin arttırılacağını ve daha fazla borçlanmaya giderek (23 milyon euro veya 30 milyar dolar değerinde) paketi fonlayacaklarını açıkladı. Ayrıca, otoyol yenilemeleri, okul ve kamu binalarının onarımı gibi kamusal harcamalar için 3 milyar pound ayrıldığını söyledi.⁸

İspanya; 28 Kasım 2008 tarihinde 11 milyar euroluk kurtarma paketi açıkladı. Paket ile zayıf olan ekonomiyi güçlendirmek ve 300,000 kişiye ek istihdam yaratılması amaçlanmaktadır.

Macaristan; 13 Kasım 2008 tarihinde 1,4 trilyon Forint değerinde kurtarma paketi açıkladı. Paketin bir kısmı AB tarafından desteklenen doğrudan destekleri içermektedir. Paketin, 500 milyar forinti Yeni Macaristan Kalkınma Planı altında şirketlere, 400 milyarı ise Yeni Macaristan Kalkınma Planı (2009-2010) çerçevesinde kullanılacak.

Ayrıca, 2300 ihracatçı KOBİ bu desteklerden doğrudan, borç garantisi ve faiz desteği şeklinde yararlanacaktır. Sonrasında, AB kalkınma fonundan inşaat sektörü için 1,800 milyar Forint kullanıldı. Ve en son olarak IMF ile 16,5 milyar dolarlık Stand-by anlaşması imzalandı.

Polonya hükümeti, Kasım ayında 91,3 milyar Ziloti (31,4 milyar dolar) kurtarma paketi açıkladı. Paranın bir kısmı, banka garantilerine, işdünyasının borçlarına ve yenilenebilir enerji kaynaklarına harcanacak. Polonya, merkez ve doğu avrupa'da en yüksek cari açığa sahip ülke konumunda. Polonya ekonomisi, 2004 yılında Avrupa Birliğine girdikten sonraki 5 yıl, yılda ortalama %5 civarında büyüme gösterdi.

Hollanda'da hükümet, 2009-2010 için 6 milyar euroluk (7,9 milyar dolar) (GSYH'in yaklaşık %1'i) yeni kurtarma paketi açıkladı. Hollandalı belediyelere ve bölgelere yatırımlarını arttırmaları için 1,5 milyar euro sağlanacak. Kasım ayında hükümet, işletmeler için 6 milyar dolarlık destek sağlayacak. Aynı zamanda finansal sisteme 13,75 milyar dolar pompalanacağı açıklandı. Emeklilik yaşı da 65'ten 67'ye çıkarılacak.

İsveç, 1 milyar dolarlık kurtarma paketi açıkladı. Paket, insan sermayesine yatırım ve kalkınma için altyapıda kullanılacak. İhracat odaklı ekonomi, küresel koşullara oldukça bağımlı durumda. İnsan sermayesinde yatırımda sadece bir yatırım projesinde

⁸ http://en.wikinews.org/wiki/Spain_launches_%E2%82%AC11_billion_stimulus_package

mesleki eğitim, mesleki atölyeler ve iş alanlarının yeniden yapılandırılması gelmektedir. Uygulanan para politikası ise daha çok para arzı istikrarını korumak için kullanılacak. Ticari bankaların merkez bankasından borçlanma oranları %2'ye düşürüldü. İsveç kurtarma planı, yabancı dövizlerini ve altın rezervlerini 31 milyar dolara kadar arttırdı.

İzlanda; Krizden en fazla etkilenen ülkelerin başında kuşkusuz İzlanda gelmektedir. İzlanda kısa dönem borçlarının finansmanında zorluk çekmektedir. Ayrıca Britanya'da yaşanan daralma da İngiliz bankalarında yüklü miktarda hissesi bulunan ülke için önemli risklerden birini oluşturmaktadır. İzlanda sonunda IMF ile stand-by anlaşması yaparak 827 milyon dolar nakit sağladı. Anlaşmanın kalanı ise 8 başlık altında 155 milyon dolar sağlandı.

Rusya'da düşen emtia fiyatlarından ve uluslar arası sermaye hareketlerinden oldukça etkilenmiş durumdadır. Rusya'nın krize karşı aldığı ilk önlemler arasında ise bankalara yönelik yasa çıkarmak oldu. Bankaları korumak için Merkez Bankası, hisse senedi alma ile yetkilendirildi ve kredi kurumlarına yönelik olarak korumacı rezervlerini arttırdı.

Petrol fiyatlarındaki düşüşü takiben petrol ihracından alınan vergiler de düşürüldü. Ayrıca, federal kurumlar vergisi %24'ten %20'ye düşürüldü. Yerel otoritelerin aldığı vergilerin oranlar ise %5-15 arasında değişmektedir. 2009 yılında işletmelerin ayakta kalması için 5 milyar dolar destek sağlanacak. Kullanılmış araçların özellikle de arabaların ithalatında tarifeler yükseltildi.⁹

Küresel kriz ürün fiyatlarında düşüşü hızlandırdı ve dokunulmaz ülkeler arasında yer alan Rusya, durgunluğun eşiğine geldi. Dünyanın en büyük 3. petrol rezervlerine sahip Rusya, ekonomik krize oldukça hazırlıksız yakalandı. Ülkede, uzun dönem yatırımlarını finanse etmek için yurtdışından ucuz biçimde bolca borçlandı ve sonuçta Rusya, 2008 yılı sonunda 1998'den beri ilk defa cari açık verdi.

Ayrıca, Gürcistan savaşı sonrasında hükümete karşı güven kaybı ve aşırı sermaye kaçıışı da etkili oldu. Rusya, Ruble'nin değerini korumak için savaşta rezervlerini savurganca kullanması hata olarak değerlendirilmektedir.

Yunanistan ise 20 Aralık 2008'de 28 milyar dolarlık kurtarma paketi açıklamıştır. Bankaların riskli kredileri ve piyasanın canlandırılması için kullanılacak paketle, daralan iç talebin artırılması ve banka ve şirket iflaslarının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, Banka mevduatlarına 100.000 euro garanti getirilmiş, ödenmeyen konut ve araba kredilerinde 10,000 euro olan sınır 20,000 euroya yükseltilmiştir.

⁹ <http://www.arabnews.com/?page=6§ion=0&article=117431&d=23&m=12&y=2008>

2.3. Asya Ülkeleri

Hindistan, altın ve mücevher sektörüne yönelik kurtarma programı açıkladı. Krizde, hizmetler sektörünü (Turizm, IT hizmetleri, finansal hizmetler) düzenlemek ve ihracat düşüşünü engellemek için yedi yılda ilk kez modernize etti.

Kurtarma paketinde şu önlemler vardı:

- Merkez bankası, bankacılık sistemindeki likiditeyi arttırmak için sık sık kullandığı para politikası araçlarını bir kereliğine uygulamayacak. Aralık ayında repo faiz oranlarını (bankalara borçlandığı) %7.5'ten %6.5'a, ters repo oranlarını ise (borçlanmada) %6'dan %5'e indirdi.

- Emek yoğun mikro ve küçük işletmecilere kredi kanalları arttırılacak. Merkez Bankası, bu maksatla Küçük Sanayileri Geliştirme Bankasına 70 milyar Rupilik bir tekrar finansman kaynağı aktaracak.

- Finans sektörüne, menkul kıymetler ve konutla ilgili bazı enstrümanlar getirecek. RBI, bankaların konut finansman şirketlerine verdiği borçları takip edecek. Bunun yaklaşık maliyeti de 2 milyar rupi. Ayrıca, bankaların çektiği toplam avanslarına %5 sınırı koyacak. Bu tekrar finans sağlayan programın 40 milyar rupilik kısmı konut finansman şirketlerinden doğrudan borç sağlayan Ulusal Konut Bankası tarafından çalıştırılacak.

Hindistan, İkinci paket programını da açıkladı. Merkez Bankası, ana borç verme faizlerini %1 oranında ve dördüncü kez düşürerek %5,5'e çekti. Hükümet gelecek 2 sene içerisinde 200 milyar rupilik banknot basacak. (4 milyar dolar, 2,9 milyar euro, 2,8 milyar sterlin). Altyapı ve konut sektöründeki yatırımlarda yerel şirketlerin denizaşırı borçlanmalarını kolaylaştıracak. Paket ayrıca, bono piyasasındaki yabancı yatırımların da artmasını hedeflemektedir.¹⁰

Japonya, kredi çatlağı ile deflasyon sarmalına giren ekonomiyi canlandırmak için 10 trilyon yenlik (100 milyar dolar) paket program açıkladı. Yeni harcama planı, sonbaharda kararlaştırılan 12 trilyonluk yenlik destekleyici bütçeyi hemen hemen çifte katlayacak. Paketle birlikte, ordudaki düzensiz işçilerin koşullarını iyileştirmeyi, para sıkıntısındaki küçük işletmeleri desteklemeyi, bölgesel ekonomileri canlandırmayı ve sağlık hizmetleri gibi kamusal hizmetleri desteği arttıracak.¹¹

Güney Kore, 14 trilyon won (11 milyar dolar) değerinde kurtarma paketi açıkladı. Paketin 11 trilyon won'u kamu harcamalarına, kalan 3 trilyon won'u ise vergi kısıntılarına harcanacak.

¹⁰ <http://www.ft.com/cms/s/0/50917a08-d938-11dd-ab5f-000077b07658.html>

¹¹ [http://www.guardian.co.uk/business/2009/apr/06/japan-financial-stimulus-curb-recession;](http://www.guardian.co.uk/business/2009/apr/06/japan-financial-stimulus-curb-recession)

Paketin 4 trilyon wondan fazlası yol, okul, üniversite ve hastane gibi altyapı yatırımlarına aktarılacak. Çiftçi, balıkçı ve düşük gelirli aileler dahil küçük ve orta ölçekli işletmeler de yardım alacak.¹²

Bundan önce açıklanan 5 trilyon wonluk paket daha çok inşaat sanayi desteklenmişti.

Pakistan ekonomisi ağırlıklı olarak tekstil ve hizmetler sektörüne bağımlı durumdadır. Ekonomisi özellikle, özel yatırımlara ve tüketime bağlı durumdadır. Uygulanan para politikası ise doğrudan enflasyonu baskısını kontrol etmeye odaklanmış durumdadır. Pakistan, doğal gaz üzerindeki desteklemeleri kaldırdı ve elektrik üzerindeki destekleri de 2009 Haziran'ından itibaren kaldırarak.

Endonezya, küresel krizin etkilerini hafifletmek için 6,3 milyar dolarlık kurtarma paketi açıkladı. Paket, altyapı projelerindeki emek yoğun olarak geliştirmeyi ve tüketim harcamalarının sürdürülebilir olmasını amaçlamaktadır.

Paketin 5 milyar doları, düşürülen gelir vergisinden, petrol ve gaz araştırma ve çıkarma faaliyetlerindeki KDV'den, sermaye ve hammadde ithalatı üzerindeki vergilerden karşılanacak. 950 milyon doları ise petrol ve enerji desteklerinden kalan para ile karşılanacak olup altyapı ve kalkınma projelerine harcanacak.

İşletmeleri desteklemek için kurumlar vergisini %30'dan %28'e düşürdü. Gelecek yıl da %25'e çekecek. Paketin kalanı ise, devlet bonolarından, çok uluslu ajanslardan alınan borçlardan, zorunlu olursa Dünya Bankası yürütülebilecek destekten finanse edilecek.

Çin, 2008 yılı Kasım ayında iç talebi arttırmak ve büyümeyi desteklemek için 2010 sonuna kadar 10 alanda toplam 4 trilyon yuan (585 milyar dolar) yatırım yapacağını açıkladı. Paketin 100 milyar yuanı (14.5 milyar dolar) merkezi hükümete verilecek. 20 milyar yuan (2.9 milyar dolar) Sincan eyaletinde depremde yıkılanları tamir etmek için ayrılacak. Kalan tutarın nasıl harcanacağı ise belirsiz durumda.

Yatırım yapılacak 10 alan ise şu şekildedir: 1) küçük gelirli konut, 2) yerel altyapı; 3) tren yolu, otoyol ve havaalanlarını içeren ana altyapılar, 4) sağlık, kültür, eğitim; 5) ekolojik çevre; 6) bilim ve teknolojiye yenilik ve sanayi yapısını artırma; 7) deprem sonrası yeniden inşaat; 8) kentsel ve kırsal oturanlar için gelirlerini artırma; 9) katma değer vergisinde reform; 10) ekonomik büyümeyi desteklemede finansal sistemi geliştirme.

¹² http://www.thaindian.com/newsportal/business/south-korea-unveils-11-bn-stimulus-package_100114482.html

Hong Kong'da hükümet, girişimcilerin borçlarına 12,82 milyar dolarlık garanti getirdi. Öncelik, küçük ve orta boy işletmelerde istihdamın arttırılmasını sağlamak. Bu maksatla hükümet şunları yapmayı planlamaktadır:

- Özel Borç Garanti Fonu oluşturmak,
- Her şirket için borç tavanlarını 128,205 dolardan 769,230 dolara çıkarmak.
- Sadece kullanılan fonların değil, akreditif ve ticari karşılıksız çekler gibi olanları da takip etmek.

Avustralya, uluslar arası krizin etkilerinden korunmak için 42 milyar Avustralya doları (27 milyar dolar) değerinde program açıkladı. Paketin büyük kısmı 2009-2010 yılları arasında; eğitime, konutlara, evlerde kullanılan enerjinin etkinliğine, iletişim altyapısına ve küçük işletmeleri desteklemede kullanılacak. Fen ve dil laboratuvarlarına 1 milyar dolar ayrılırken, ilkokullar projeleri için 250,000-3,000,000 Avustralya doları arasında para alacak. Ayrıca, 2010 sonuna doğru 20,000 yeni evin inşası için kullanılan kamu harcamalarına 6 milyar Avustralya dolar aktarılacak.

Düşük ve orta gelirli ailelere ve bireylere 12,7 Avustralya doları aktarılacak. Bu uygulamadan 100.000 dolara kadar geliri olan herkes faydalanabilecek.

Ekim ayında açıklanan 10,4 milyar dolarlık birinci plan açıklanmıştır. Plan ile birlikte hükümet banka mevduatların garanti getirdi, otomotiv sanayine yardım edip büyük mortgage yatırımlarına destek sağladı.

Yeni Zelanda, 2009 yılı Şubat ayında Başbakan John Key, Kaynak Yönetimi Kanununun revize edileceğini duyurdu. Değişiklikler, ekonominin canlanmasına yardım edebilecek nitelikte olan konutların tekrar oluşturulmasını sağlamak ve kalkınma projelerini kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Diğer değişen ise; okul, hastane, elektrik altyapısı, konut ve yollardaki kamu harcamalarını arttırmak.

Singapur, Ocak ayında duyurduğu paket programı "Dayanıklı Paket" olarak adlandırdı. Paket, 20,5 milyar Singapur dolar (15, milyar dolar) tutan harcama planını içermektedir. Singapur, Güneydoğu Asya'da geçiş bölgesinde olduğu için ekonomisi de daha çok ihracat ve finansal piyasalara dayanmaktadır. Paketin odak noktasını istihdamın korunması oluşturmaktadır. Toplam 4,8 milyar dolar tutan milli rezervler ise iş kredisi ve özel riskleri paylaşma kurumunu fonlamak için kullanılacak.

Dayanıklı Paketin ana unsurları şu şekildedir;

- İşletmelere asgari ücretten yüksek olması kaydıyla, işçi maaşlarının %12'sine kredi verilecek.
- Eğer işçi, işe yönelik eğitim alıyorsa, hükümet eğitim ücretlerinin %90'ını karşılayacak. Ayrıca, işletmelerin verimlilik kayıpları da engellenmeye çalışılacak.

- Düşük gelirli işçiler, işgücü gelirini destekleme programı altında, %50 oranında ücret desteği alacak.

- Kurumlar vergisi %18'den %17'ye düşürülecek.
- Bireyler, kişisel vergi indirimlerinin %20'sini geri alacak.
- Konutlarda vergi indirimleri yaklaşık %40 olacak.
- Hükümet; altyapıya, sağlığa ve eğitime 4.4 milyar dolar harcayacak.

Tayvan; Hükümet 24 Kasım 2008'de 15 milyar dolarlık bir paket açıkladı. Pakette, altyapı projeleri, alışverişte fiş toplanması, sanayiye ve özel sektör yatırımlarını arttırmak için teşvikler verilecek. Ayrıca, Bankacılık Kanunu da değiştirildi. Altyapı projeleri 12 milyar dolar olarak tahmin ediliyor. Ki bu altyapı projelerinde, metro sistemi, trenyolu hatlarının yenilenmesi, köprülerin rehabilitasyonu, kanalizasyon sisteminin geliştirilmesi ve sınıfları inşası ve yenilenmesini içeriyor.

2.4. Latin Amerika Ülkeleri

Brezilya; bu ülke vergi kesintilerine güzel bir örnek teşkil ediyor. Finansal işlemler üzerindeki vergileri %3'ten %1,5'e düşürdü, kişisel gelir vergisi oranlarını ise aylık 875 dolardan fazla kazananlar için düşürdü bunların tahmini maliyeti ise GSYH'nin %0,5'idir.¹³

Brezilya'nın programı hızlandırılmış büyüme programına dayanmaktadır. Program, yatırım düzeyinin daha yüksek olmasını ve sürdürülebilir bir büyümeyi hedeflemektedir. Mali reformlarla birlikte 2008 yılında büyüme %4,1 olarak gerçekleşmiştir. 2009 yılında ise %3,8 büyüme olması öngörülmektedir.

Programın yürürlüğe girmesi için birçok para politikası aracı yürürlüğe girdi. Vergi indirimleri, bütçe fazlasının düşürülmesi ile fonlanabilir. Vergi uygulamalarının yaygınlaştırılması ile mallar üzerindeki dolaylı vergiler kısıldı.

Ekonomik program için diğer bir beklenti de altyapı yatırımlarının artırılmasıdır. Enerji kesimi ve ulaştırma sistemi üzerine odaklanan altyapı yatırımlarına 221,4 milyar dolar tahsis edildi. Kamunun elimdeki ulaştırma ve iletişim hizmetlerinin çoğu özelleştirildi. Hükümet harcamaları GSYH'nin %41'ine, Borçlar ise GSYH'nin %50'sine ulaştı.

Şili; Latin Amerika bölgesindeki en büyük pakete sahip ülkedir. Kurumlar ve kişisel gelir vergileri düşürüldü. 2009 için damga vergisi kaldırıldı. Konut desteklemelerindeki %10'luk artışı da içeren 7 milyar dolarlık kamu yatırım bütçesi duyuruldu. Ayrıca, düşük gelirli hane halkına nakit desteğine ek olarak pakette düşük

¹³ http://www.brookings.edu/articles/2009/0323_latina_america_cardenas.aspx - 20 Mart 2009

ücretli genç işçiler için istihdam desteği var. Planın maliyeti 4 milyar dolar (GSYH'nın %2'si)

Peru: Peru'nun programı çoğunlukla yol, konut ve hastane ile ilgili harcamaları içeren kamu yatırımlarından oluşmaktadır. Toplam tutarı 1.4 milyar dolardır.(GSYH'in %1'i)

Arjantin, 32 milyar dolarlık paket program ile ekonomisini destekledi. Hükümet 2009 yılında inşaat sektörüne 380,000 ek istihdam sağlayacak altyapı projelerine 16 milyar dolar harcayacak. Başkan Kirchner yönetimi, kamu harcamalarının 71 milyar pesodan 111 milyar pesoya çıkarılacağını açıkladı. Otoyollardan okullara kadar bir dizi proje için gelecek yıl, geçen seneye göre %50 daha fazla olarak 57 milyar pezo harcanacağını duyurdu.

Aralık ayında, araba ve ev alma uygulamaları için 13,2 milyar peso ve Kasım ayında ise iç turizmi geliştirmek için 300 milyon peso harcanacağını duyurdu.

111 milyar pesonun 71 milyar pesosu gelecek yılın bütçesinin bir kısmında kullanılacak. Bu kısım; özel sektöre desteklerine, vergi kısıntı desteklemelerine, Merkez Bankasının devam eden borçlarına ve yeniden devletleştirilen emeklilik fonlarına harcanacak. Kalan 40 milyar pezo ise (12 milyar dolar) yukarıdaki konuların dışındaki altyapı harcamalarının finansmanında kullanılacak. Plana göre inşaat sektöründeki istihdam 400.000'den 780.000'e yükselecek. Ayrıca, emekliler için 200 pezoluk ekstra bir ödeme yapılacak.

2.5. Afrika Ülkeleri

Güney Afrika; Başkan Motlanthe 6 Şubat'taki parlamento açılışında paket programı açıkladı. Program, kamu harcamalarının artırılmasında, sosyal alanda yeni iş imkanlarının yaratılmasında ve yeni yatırımların yavaşlamasını engellemek için özel girişimcilere destek olunmasını amaçlamaktadır. Programın tahmini tutarı 69 milyar dolar civarındadır. Program kısaca dört alana odaklanmaktadır;

- Altyapı ve diğer projeler için kamu yatırımlarını 690 milyar Rand'a çıkarmak. (70 milyar dolar)
- Sağlık, eğitim, hukuk gibi alanlarda kamu harcamalarını arttırmak.
- Özel sektör yatırımlarındaki yavaşlamayı azaltmak.
- Sosyal programları genişletmek.

Nijerya, Dünya Bankasından 1,87 milyar dolar değerinde Nijerya Ekonomik Geliştirme ve Güçlendirme Stratejisi (NEEDS) almıştır. 5.2 milyar dolar tutan toplam programın önemli bir kısmı finans ve enerji sektörlerine yatırılacak. Fosil yakıtlar ve

petrol Nijerya'nın ana ihraç gelirlerindedir. Toplam ihracatının %80'ini petrol gelirleri oluşturmaktadır. Liberalizasyon, deregülasyon, özelleştirme ve istikrar Nijerya programının öncelikleri arasında yer almaktadır. NEEDS, ekonominin çeşitlendirilmesini, 7 milyon ekstra iş yaratmayı, sanayi kapasitesinin maksimum yapılması, enerji dışı ürünlerde ihracatın cesaretlendirilmesi ve yeni kurulacak şirketlerin önündeki engellerin kaldırılmasını içermektedir.

İsrail, 5,4 milyar dolarlık (21,7 milyar şikelik) kurtarma paketi açıkladı. Program ile binlerce iş imkanı yaratılacak. Program, altyapı, toplu ulaşım, yollar, inşaat, enerji ve turizm alanlarındaki yatırımlara odaklanacak.¹⁴

Suudi Arabistan'da Kral, 2009 yılı için 475 milyar Riyal (126,7 milyar dolar) bütçe açıkladı. Kral Abdullah, yeni projeler için 225 milyar riyal ve eğitim, bilim ve burslar için 122 milyar riyal tahsis etti. 2009 bütçesinin, 410 milyar riyal gelir- 475 milyar Riyal harcama ile 65 milyar riyal açık vermesi beklenmektedir. 2008 yılında ise 590 milyar Riyal bütçe fazla vererek rekor kırmıştır. 1.1 trilyon riyal gelir ve 510 milyar riyal harcama. Yeni bütçede, 52 milyar riyal sağlık hizmetleri ve sosyal gelişim projeleri, 49 milyar riyal su, belediyeler, tarım, sanayi, altyapı için, ve 19 milyar riyal ulaşım ve haberleşme için ayrılacak.

Bangladeş, 3,424 crore taka (500 milyon dolar) kurtarma paketi açıkladı. Paranın yarısı, ülkenin tarım sektörüne yönelik kullanılacak. Bunun da 65 milyon doları doğrudan ihracatın arttırılmasına harcanacak. İhracatının %80'ini oluşturan ve yılda 11 milyar dolar gelir getiren giyim sektörü Bangladeş sanayisinin temelini oluşturmaktadır.

¹⁴ http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=10&categ_id=3&article_id=97836

KAYNAKÇA

- IMF, Uluslar arası Para Fonu, www.imf.org
- Hürriyet Gazetesi, 11 Mart 2009
- The Economist Dergisi, www.theeconomist.com
- Uluslar arası İşgücü Organizasyonu, ILO, www.ilo.org
- Ülkelerin Merkez Bankaları Merkez Bankaları
- Avrupa İstatistik Kurumu, www.eurostats.org
- Dünya Gazetesi

INTERNET ADRESLERİ

http://topics.nytimes.com/topics/reference/timestopics/subjects/u/united_states_economy/economic_stimulus/

<http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/27/germany-europe>

<http://www.ft.com/cms/s/0/72252494-e112-11dd-b0e8-000077b07658.html>

http://www.loc.gov/law/help/financial_stimulus_plan.php#Singapore

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7864942.stm>

http://www.economist.com/blogs/theworldin2009/2008/11/chinas_stimulus_package.cfm

http://www.wheels24.co.za/Content/News/Industry_News/6/883c89c855da446e8ccbfb45ccff17c8/Italy_unveils_stimulus_package

<http://seekingalpha.com/article/109471-indian-markets-rbi-s-stimulus-package-announced>

[http://www.hindustantimes.com/StoryPage/StoryPage.aspx?id=144539bd-ca5f-4e91-](http://www.hindustantimes.com/StoryPage/StoryPage.aspx?id=144539bd-ca5f-4e91-8b7b-f8e3ac1d4104)

[8b7b-f8e3ac1d4104,](http://www.hindustantimes.com/StoryPage/StoryPage.aspx?id=144539bd-ca5f-4e91-8b7b-f8e3ac1d4104)

<http://www.ft.com/cms/s/0/50917a08-d938-11dd-ab5f-000077b07658.html>

[http://www.guardian.co.uk/business/2009/apr/06/japan-financial-stimulus-curb-recession;](http://www.guardian.co.uk/business/2009/apr/06/japan-financial-stimulus-curb-recession)

http://en.wikinews.org/wiki/Spain_launches_%E2%82%AC11_billion_stimulus_package

[http://www.realdeal.hu/20081113/hungarian-economy-minister-announces-ft-14-trillion-](http://www.realdeal.hu/20081113/hungarian-economy-minister-announces-ft-14-trillion-stimulus-package)

[stimulus-package](http://www.realdeal.hu/20081113/hungarian-economy-minister-announces-ft-14-trillion-stimulus-package)

<http://www.eubusiness.com/news-eu/1228053721.57/>

<http://www.foxnews.com/story/0,2933,483987,00.html>

http://www.thaindian.com/newsportal/business/south-korea-unveils-11-bn-stimulus-package_100114482.html

<http://www.economywatch.com/economic-stimulus-package/pakistan.html>

<http://www.just-auto.com/article.aspx?id=98778>

<http://www.economywatch.com/economic-stimulus-package/brazil.html>

http://biblioteca.universia.net/html_bura/ficha/params/id/39740048.html

<http://en.mercopress.com/2008/12/16/argentina-bolsters-size-of-the-stimulus-package-to-32-b-usd>

<http://www.nytimes.com/2008/12/06/business/worldbusiness/06argentina.html>- 5 Kasım 2008

http://www.referansgazetesi.com/haber.aspx?HBR_KOD=108872

<http://www.ft.com/cms/s/0/3f3dc894-ed54-11dd-88f3-0000779fd2ac.html>

http://www.brookings.edu/articles/2009/0323_latin_america_cardenas.aspx

<http://www.one.org/blog/2009/03/26/stimulus-package-for-sub-saharan-africa/>

http://www.worldbulletin.net/news_detail.php?id=40408

http://www.dailystar.com.lb/article.asp?edition_id=10&categ_id=3&article_id=97836

<http://www.arabnews.com/?page=6§ion=0&article=117431&d=23&m=12&y=2008>